

Tájház: Zengővárkony régi lakóinak életét leghívebben a falu központjában álló tájházat bebarangolva ismerhetjük meg. Az épületet 1858-ban Dékány Máté építtette, és a porta egészen az 1970-es évekig a család tulajdonában volt, majd az önkormányzat tulajdonába került. Neves szakemberek segítségével 1982-ben alakították ki a mai formáját, egyik szobájában a váraljai német asztalosok által készített firhangos ágy, tulipános láda és sötétkék alapon színes virágmintákkal díszített sublót áll, a kiállított tárgyakat a helyiek adták

össze. Másik helyiségében a híres zengővárkonyi szőteseket állították ki, amelyek java része a szintén itt megtekinthető hatalmas szövőszéken készült. A lenből és pamutból szőtt anyagok között sok a rozsmaringos és zabszemes motívumú, ezek a jellemző helyi minták. Az udvarában álló egyik melléképületben rendezték be a tojásműzeumot.

össze. Másik helyiségében a híres zengővárkonyi szőteseket állították ki, amelyek java része a szintén itt megtekinthető hatalmas szövőszéken készült. A lenből és pamutból szőtt anyagok között sok a rozsmaringos és zabszemes motívumú, ezek a jellemző helyi minták. Az udvarában álló egyik melléképületben rendezték be a tojásműzeumot.

Míves Tojás Múzeum

2000-ben nyitotta meg kapuit az ország első állandóan nyitva tartó, díszített tojásokat bemutató kiállítása. A gyűjtemény mára nemzetközileg elismertté vált, évente 15.000 vendég tekint meg a sárközi gyökerekkel rendelkező hímes tojásokat.

Zengővárkonyban a Jézus kiontott vérért szimbolizáló piros, esetleg a lila alapszín dominált, amelyre a bodzaágból készült kicával – ennek végébe cérnával kötötték be a piparézből készült vékony csövet – általában fejből rajzoltak az asszonyok, külön minta vagy vezető nélkül. A rendkívül aktív intézménynek nagy a szerepe abban, hogy a tojásfestés ismét reneszánszát éli, és a húsvét előtti napokban sokan keresik fel, hogy segítők, szakértők kezei irányításával maguk készítsék el az ünnepi asztalra vagy ajándékozássra szánt hímeseket. Aki a könnyebb utat választja, az értékesítésre szánt szebbnél szebb darabokból válogathat. Márciustól októberig a szerdai napok kivételével 10–18 óra között tart nyitva ez a páratlan kiállítás.

www.tojasmuzeum.ini.hu

Szalma-Kincs-Tár

Zengővárkony egyik műemlék jellegű istállójában kapott helyet a 2002-ben megnyílt gyűjtemény, amely közel 450 darab, szalmából készült kultikus, használati és dísz tárgyat mutat be. A Tüskés Tünde szakértelmét dicsérő múzeumba Erdélyen, Bácskán és a Felvidéken kívül a világ számos országából érkeztek szalmatárgyak. Itt rendezik meg minden évben a szalmafonó fesztivált, nyaranta pedig foglalkozásokat, tábortokat szerveznek az érdeklődők számára. Nyitva tartása meg egyezik a tojásműzeuméval.

www.szalmakincstar.eoldal.hu

A múlt élő tárháza:

Kevés olyan Kárpát-mendencei település van, amely annyira őrzi hagyományban gyökerező értékeit, mint a dallamos nevű Zengővárkony. Egy nap alatt talán nem is lehet befo-
gadni az ősök által hátrahagyott értékek lép-
ten-nyomon kitapintha-
tó jeleit, melyeket máig
hittel ápolnak a gondos
örökösök.

Zengővárkony a Zengő lábánál, Pécsvárad szomszédságában fekszik. Az 1898-ig Várkonyinak nevezett települést már a pécsvárad apátság 1015-ben kelt oklevelében megemlítették, mint Szent István adományát az új szerzetesi közösségnek. A név bizonyítja, hogy már a honfoglalás előtt is folyamatosan lakták a Mecsek jelképének számító Zengő hegy lábánál elterülő vidéket, ugyanis a Várkony elnevezés az avarokkal hozható kapcsolatba. A kitűnő természeti adottságokkal rendelkező hely múltja azonban még ennél is régebben kezdődött, hiszen Dombay János régész az 1930-as években itt egy gyönyörű őskori agyagszoborra lelt, amely ma Zengővárkonyi Madonna néven ismert.

A falu túlélte az évszázad viharait, lakói kitarítottak az oszmán hódítás évszázadaiban is. Egy 1554-ben kelt török adóösszeírás szerint húsz adózó portából állt a falu, így kifeje-

zetten nagyinak számított a környék többi településéhez képest. Az itteni magyarok reformátussá lettek, és szoros viszonyt ápoltak a Duna mentén húzódó sárközi településekkel, a Tolna megyében fekvő Ócsénytel, Deccsel, Sárpíllissel és Alsónyékkel. A vallási hovatartozást kifejezte viseletük is, a pécsvárad vásáron még a 20. század első évtizedeiben is könnyen fel lehetett ismerni, hogy ki érkezett a katolikus Hirdről, ki a kálvinista Zengővárkonyból. Várady Ferenc, Baranya megye jeles historikusa szerint: „*a pécsváradai, várkonyi és nagyballi magyarság az ő, eredeti magyar törzs ivadéka ...a mohácsi magyar kálvinisták ruhaviselete csaknem teljesen megegyezik a pécsváradai, várkonyi, nagyballi magyarok ruházatával*”. A

katolikus földesúrral bíró Várkony tehát a térség református közösségeivel alkotott közösséget, innen választottak maguknak párt, ide vitték portékáikat eladni, és e falvakból hívtak tanítót és kántort is.

Ezen az élő kapcsolaton nem változtatott az sem, hogy a 18. század közepétől katolikus németek telepedtek le az Alsözögnek nevezett részen, illetve, hogy 1778-ban Mária Terézia a pesti egyetemhez csatolta a falut, és innentől állami birtoknak számított. A birtokos megváltozásával szigorodott az élet a Zengő lábánál. 1798-ban a pécsvárad uradalom nagyjából kizárta az addig közösen használt erdőkből a falvak – így Várkony – lakosságát is, csak kisebb területeken engedte meg a parasztnak, hogy fát szedjenek. A szűkössé váló határok között Várkony csak lassan gyarapodott, amíg 1773-ban harminchét, addig 1848-ban 46 telket írtak össze az uradalom tisztartói, és ezeken 124 család osztozott. A tágas szántók hiánya miatt a várkonyiaknak egyéb mesterségekből kellett előteremteniük a megélhetéshez szükséges összeget. Sokan dolgoztak a falu kő-, homok- és vasércbányájában is, ennek köszönhetően a falu a módosabbak közé tartozott.

A 20. század fordulóján a közösségre a legnagyobb veszélyt a baranyai, tolnai reformátusokra kiváltóképp jellemző egyházszakadás jelentette, a falut az előregedés fenyegette. Két embernek köszönhető, hogy az elmúlt évszázad mégsem fekete tintával került be Zengővárkony krónikájába. 1927-ben új lelkipásztor, dr. Fülep Lajos művészettörténész és

Zengővárkony

<https://zengovarkony.hu>

filozófus érkezett a faluba, aki óriási erőfeszítések árán megváltoztatta a település sorsát. Villanyvilágítást szerzett, könyvtárszobát épített, Keresztény Ifjúsági Egyesületet szervezett, miközben cikkek, tanulmányok sorában hívta fel a figyelmet az egykezés veszélyeire. Ő hívta a faluba a decsi származású *Császár János* kántortanítót, a „falu lámpását”. Kettejüknek óriási szerepe volt a falu népszokásainak összegyűjtésében, a régmúlt idők kultúrájának ápolásában. Nekik köszönhető, hogy számos kulturális és hagyományörző egyesület és táncsoport alakult, közülük több azóta is működik. Munkásságukat ma emléktábla és emlékszoba őrzi, és Fülep hajdani dolgozószobájának rendje jelzi, hogy rengeteg munkával, konok akarattal kevesek is rengeteget tehetnek a közösségükért.

A zengővárkonyiak számára mára bizonyossá vált, hogy a hagyomány éltető erővel bír, ezek ápolása érték. Sokan tanulták újra a régi mesterségek fogásait, nem véletlen, hogy alig akad eladó ház, mindenki ragaszkodik a gyökereihez. Hagyományörző egyesületük 1972 óta járja a helyi táncokat, éneklő az öregektől gyűjtött dallamokat. A Zengő lábánál zöldellő szőlők szüret idején megtelnek étellel, a különleges élményekre vágyó vendégek a bormúzeumban megkóstolhatják a ritka juh fark, gohér, furmint és kadarka ízeit, míg a közeli Pécsváradon minden második évben megrendezik a Lukács-napi leányvásár szüreti bállal összekötött multságát, amelyet egyre többen iktatnak be októberi programjaik közé.

Nem lenne teljes a kép, ha nem ballagnánk ki a falu határában álló szelídgesztenyésbe, amely susogásával, fényeivel mindenkit megigéz. Itt sétálgatott ezer gonddal a vállán Fülep Lajos, és ezt választotta végső nyughelyéül a legendás természetfilmes, a Másfél millió lépés Magyarországon című sorozat alkotója, Rockenbauer Pál. A szelídgesztenyés évszázadok óta táplálta a falu népét, gyűjtése nagy ünnepnek számított, sok cifra ruha e csemege árából jött össze. Sajnos egy betegség támadta meg az állományt, de remélhetőleg a fák ugyanúgy kiheverik ezt a csapást, miként a várkonyiak kiállták az évszázadok viharát, és még sokáig hallgathatunk régi történeteket a lombjaik alatt.

LEJEGYZTE: DR. VARGA SZABOLCS

FOTÓ: MÜLLER NÁNDOR

Református templom – katolikus harangláb:

Évszázados múlttal büszkélkedhet a református közösség, amely a környék katolikus falvai között is megőrizte vallását. Imaházuk első említése 1723-ban történt, de valószínűleg ennél jóval régebbre visszanyúl a története. Első fatemplomukat 1733-ban építették, majd miután az leégett, a helyén újat emeltek. A ma megcsodálható barokk stílusú – eredetileg egyhajós – templomot 1802-ben emelték, és 1844-ben egy oldalhajóval kibővítették. A torony sisakját 1992-ben cserélték ki, az alkotás elnyerte az „Év tetője” megtisztelő címet, míg a régi darab ma is megtekinthető a templom kertjében. A betelepülő katolikus németek vallásgyakorlását mutatja, hogy 1870 körül haranglábát építettek, amelynek nagyharangját Ruttvet János öntötte, a kisharang pedig 1923-ban készült.

